

Бердянський державний педагогічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра дошкільної освіти
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти
(освітній рівень)

на тему: **Педагогічні умови становлення гуманних взаємин
дітей старшого дошкільного віку**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта»
Спеціальності
012 «Дошкільна освіта»

Гусак Яна
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник: канд. психол. н,
доцент кафедри дошкільної освіти

Донченко Ольга
(прізвище та ініціали)

Рецензент: канд. пед.н., доцент кафедри
дошкільної освіти

Семеняко Юлія
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
1.1. Теоретичний аналіз поняття «гуманні взаємини» у дітей старшого дошкільного віку	9
1.2. Психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку та специфіка формування взаємин у дитячому колективі старшого дошкільного віку	12
1.3. Особливості формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку	19
Висновки до Розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН В ОДНО – ТА РІЗНОСТАТЕВИХ ГРУПАХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	25
2.1. Аналіз характеру взаємин старших дошкільників в одно – та різностатевих групах	25
2.2. Дослідження стилів спілкування дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти	32
.....	
2.3. Дослідження сформованості гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку	38
Висновки до Розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ	

ГУМАННИХ ВЗАЄМИН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ І МЕТОДИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ	53
---	----

.

3.1. Організація та проведення дослідження основних педагогічних умов формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці	53
.....	
3.2. Шляхи та методи реалізації удосконалення реалізації педагогічних умов формування гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку	57
	61
Висновки до Розділу 3	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
.	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з найважливіших напрямів сучасних наукових досліджень є вивчення педагогічних умов становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку.

Сучасний заклад дошкільної освіти має одне з основних завдань – формування гуманності та гуманних взаємин у дошкільному віці. Перш за все, головне завдання сучасного педагога – вихователя закладу дошкільної освіти – це перетворення процесу навчання та виховання у закладі дошкільної освіти у заняття, що приносить задоволення та одночасно формує провідні життєві гуманістські компетентності які допоможуть сформувати гуманні взаємини у дитячому колективі групи дітей старшого дошкільного віку, але і за її межами, а також успішно розв’язувати актуальні проблеми сучасного світу та життя.

Один з методів, що надає можливість сучасному дошкільнику не тільки успішно засвоювати знання, розвивати уміння та формувати навички гуманності – це формування та розвиток гуманних взаємин у старшому дошкільному віці. мислення. На сьогоднішньому етапі наявність сформованих гуманних взаємин відноситься до навичок, що є необхідними у XXI столітті.

Формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці передбачає наявність здатності бачити взаємозв’язок моралі з реальністю, бачити доцільність та залежність поведінки від різних рис поведінки. Саме у такий спосіб дитина розширюватиме, поглиблюватиме знання про сутність та особливості гуманних взаємин у людському колективі. З метою успішного розвитку та формування гуманних взаємин у групі дітей старшого дошкільного віку необхідно розумне керівництво з боку педагога – вихователя групи.

Вивчення педагогічних умов становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку дасть змогу більш детально вивчити і індивідуально – психологічні особливості старшого дошкільного віку та

встановити особливості розвитку та формування гуманних взаємин, гуманності у старшому дошкільному віці. Вивчення теми дипломної роботи дає можливість «тримати руку на пульсі» останніх змін у галузі дошкільної освіти та формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці.

Отже, як бачимо, проблема вивчення педагогічних умов становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку є актуальною. Адже йдеться про розвиток молодого покоління українців у структурі сучасного світу. Крім того, знання особливостей формування гуманних взаємин у дошкільному віці є актуальними майбутнього фахівця – вихователя, педагога закладу дошкільної освіти. Останній має добре знати особливості та значення формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці, для того щоб бути майстром своєї справи та ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Проблемі формування гуманних взаємин присвячено роботи таких науковців, як Ш. Амонашвілі, М. Касьяненко, О. Коберник, В. Кремінь, В. Кузь, В. Маралова, А. Маслоу, Н. Пробірченко, В. Сухомлинського, К. Роджерса, С. Русової. У своїх роботах дані науковці виносять думку, що дітей потрібно як можна раніше знайомити з поняттями гуманізму, моральними якостями та переконаннями, навчати доброзичливості та доброти.

У зв'язку з усім вищевикладеним нами була обрана тема кваліфікаційної роботи «Педагогічні умови становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку». Проведені дослідження дадуть змогу отримати останні актуальні дані про стан розвитку та сформованості гуманних взаємин у Комунальному закладі дошкільної освіти «Харківський дошкільний навчальний заклад (ясла - садок) № 375» Харківської міської ради у групі старшого дошкільного віку №2. Практичні напрацювання, отримані в ході проведення дослідження, можуть бути використані в роботі вихователя закладу дошкільної освіти, практичного психолога та соціального педагога дошкільного та позашкільного навчального закладу.

Об'єктом дослідження є гуманні взаємини у дітей старшого дошкільного віку.

Предметом дослідження є процес формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку у закладі дошкільної освіти.

Мета і завдання дослідження: теоретичний аналіз та емпіричне дослідження педагогічних умов становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

1. Визначити теоретичні підходи до проблеми формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку
2. Дослідити особливості формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку;
3. Розробити власні шляхи та методи реалізації удосконалення реалізації педагогічних умов формування гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження. В основу дослідження нами була покладена гіпотеза про те, що формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку буде більш ефективним, якщо визначити зміст і структуру цього процесу в умовах закладу дошкільної освіти.

Для перевірки висунутої гіпотези і вирішення поставлених завдань на різних етапах дослідницької роботи був використаний комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння), емпіричні (спостереження, анкетування, кількісний і якісний аналіз результатів). В дослідженні використано методики: методика А. Н. Лутошкіна «Який у нас колектив» та методика виявлення стану сформованості гуманних взаємин старших дошкільників за критеріями ціннісно-пізнавального компоненту.

Категорія досліджуваних осіб: у дослідженні приймали участь 16 дітей групи старшого дошкільного віку Комунального закладу дошкільної освіти «Харківський дошкільний навчальний заклад (ясла - садок) № 375» Харківської міської ради.

Матеріали дослідження. Випускна кваліфікаційна робота написана на матеріалах власних досліджень, які проводились протягом 2022 - 2023 рр.

Практична значимість проведених досліджень полягає в тому, що дана робота містить конкретну інформацію з особливостей формування та розвитку гуманних взаємин у старшому дошкільному віці. Крім того, одержані результати можуть бути застосовані у роботі педагогів, або вихователя закладу дошкільної освіти у процесі діагностування стану та розвитку гуманістичних компетентностей у дітей дошкільного віку. Також, отримані результати дозволять, у разі необхідності, в майбутньому оцінювати зміни розвитку сформованості гуманних взаємин у старшому дошкільному віці.

Етапи експериментальної роботи: експериментальна робота здійснювалася за трьома етапами. На першому етапі (жовтень-грудень 2022 р.) вивчалася теоретична, методична література з проблеми дослідження та проводився констатувальний експеримент. На другому етапі (січень-лютий 2023р.) проводилось дослідження педагогічних умов формування гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку та розроблялись основні шляхи і методи їх удосконалення. На третьому етапі (вересень - листопад 2023р.) формулювалися основні висновки, здійснювалося редагування і оформлення роботи.

Структура та обсяг роботи. Дана робота складається з вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків до розділів, загальних розділів, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Робота містить 13 таблиць, 11 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел налічує 46 найменувань.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами було проведено дослідження педагогічних умов становлення гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку.

У першому розділі кваліфікаційної роботи нами було розглянуто теоретико - методичні основи проблеми формування становлення гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку.

Нами було проаналізовано поняття «гуманні взаємини» у дітей старшого дошкільного віку та основні ключові поняття, такі як «гуманізм» та «взаємини» та на основі чого сформовано власне поняття «гуманні взаємини». Досліджено та проаналізовано психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку та специфіку формування взаємин у дитячому колективі старшого дошкільного віку. Встановлено основні характеристики формування міжособистісних взаємин дітей старшого дошкільного віку. Вивчаючи особливості формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку було встановлено, що формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку є складним процесом, що ґрунтується на формуванні етичних уявлень.

У другому розділі кваліфікаційної роботи нами було проведено аналіз та дослідження стану сформованості гуманних взаємин в одно – та різностатевих групах дітей старшого дошкільного віку.

Дослідження взаємин групи старшого дошкільного віку встановило, що взаємини у різностатевій групі дітей є задовільними, а також говорить про те, що між дітьми наявні дружні почуття. Встановлено провідні стилі спілкування у загальній різностатевій групі дітей старшого дошкільного віку та у одностатевих підгрупах «хлопчики» та «дівчатка». Стиль спілкування у одностатевій підгрупі «хлопчики» є партнерським, що говорить про врахування

думок кожного члена дитячого колективу з особливостей організації життєдіяльності старших дошкільнят, а стиль спілкування у одностатевій підгрупі «дівчатка» переважає авторитарний. У загальній різностатевій групі дітей старшого дошкільного віку провідним стилем спілкування виступає партнерський стиль спілкування.

Дослідження сформованості гуманних взаємин у групі старшого дошкільного віку у загальній різностатевій групі та одностатевих підгрупах вказує на переважаючий високий рівень сформованості гуманних взаємин у різностатевій групі дітей та одностатевих підгрупах: це діти з конструктивною моделлю взаємодії та наявним відповідним рівнем сформованості гуманності.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи нами було досліджено основні педагогічні умови формування гуманних взаємин у старшому дошкільному віці та основні шляхи та методи реалізації удосконалення реалізації педагогічних умов формування гуманних взаємин дітей старшого дошкільного віку.

До визначних педагогічних умов, що формують гуманні взаємини у дітей старшого дошкільного віку відносять наступні педагогічні умови: створення гуманного педагогічного середовища де реалізуються на практиці гуманні взаємини, досвід дитини із спілкування з навколишнім світом, дорослими та однолітками, розумовий розвиток дитини, робота з емоціями дітей та включення дитини до активної діяльності колективу дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до завдань кваліфікаційної роботи нами було розроблено рекомендовані шляхи та методи удосконалення формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/vzajemynu>
2. Вікові особливості старшого дошкільного віку. URL: https://studwo.od.net/1717440/pedagogika/vikovi_osoblivosti_ditey_starshogo_doshkilnogo_viku
3. Виховання гуманних почуттів і відносин у дошкільному віці. URL: <https://dnz101.jimdofree.com/психологічна-служба/виховання-гуманних-почутті-в-та-відносин/>
4. Виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100boeu-daeb.docx.html>
5. Виховання основ толерантності дошкільнят. URL: <https://vihovateli.com.ua/cons/5496-vospitanie-osnov-tolerantnosti-u-doshkolnikov.html>
6. Ворочинська Л. І. Виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії навчального закладу і сім'ї. URL: <https://nenc.gov.ua/doc/autoref/vrochinska.pdf>
7. Вплив стилів спілкування на взаємин дошкільників. URL: http://8ref.com/10/referat_102441.html
8. Гончар Л. Формування гуманних взаємин батьків з дітьми, педагогами у дошкільному віці. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/185263247.pdf>

9. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / А. М. Гончаренко. – К., 2003. – 214 с.
10. Гнатюк В. Формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11730/Gnatyk_ped_2020.pdf?sequence=1
11. Громова А. Особливості стилів педагогічної діяльності. URL: <https://alexus.com.ua/osoblivosti-stiliv-pedagogichno%D1%97-diyalnosti/>
12. Гуманні взаємини: поняття, зміст, шляхи та методи формування. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-poradi-gumanni-vzaemini-zmist-shlyahi-ta-metodi-formuvannya-cinnisne-stavlennya-do-lyudey-116000.html>
13. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. – Київ, 2012. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf
14. Еткінд А. Е. Методика «Кольоропис». URL: <https://dytpsyholog.com/205/03/31/колірний-тест-відносин/>
15. Іванова Т. Формування гуманних відносин старших дошкільників – теоретичний аспект. URL: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v4/i8/11.pdf>
16. Казки народів світу: Г. К. Андерсен «Гидке каченя». URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=256>
17. Кравець Н. Виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку в сучасному суспільстві. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3273>
18. Лутошкін А. Н. Методика «Який у нас колектив». URL: <https://naurok.com.ua/na-dopomogu-klasnomu-kerivniku-v-roboti-z-grupoyu-174089.html>

19. Ляпунова В. А. Психолого-педагогічні умови формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/144762431.pdf>

20. Максимів Н. П. педагогічні умови формування гуманних взаємин у ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4794/4710>

21. Максимова О.О. Виховання міжособистісної толерантності у дітей засобами казок В.Сухомлинського / О.О.Максимова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : науковий журнал. Педагогічні науки. – Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І.Франка, 2017. – Вип. 5 (91). – С. 62 – 66.

22. Максимова О. О. Формування взаємин у дитячому колективі. URL: http://eprints.zu.edu.ua/30794/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9E_2.PDF

23. Молчанова А. О. толерантність як ціннісна основа діяльності педагога. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154284141.pdf>

24. Морозова Л. П. Гуманізм: особливості історичного розвитку. URL: <http://conf.vnМаксимова О. tu.edu.ua/humed/2010/txt/morozova.php>

25. Нестерчук Ю. В. Виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку у процесі сюжетно-рольових ігор. URL: <https://vseosvita.ua/library/vihovanna-gumannih-pocuttiv-u-ditej-starsogo-doskilnogo-viku-u-procesi-suzetno-rolovih-igor-313100.html>

26. Основи побудови гуманних взаємин дітьми. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Основи_побудови_гуманних_стосунків

27. Основи гуманних стосунків з учнями. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Основи_побудови_гуманних_стосунків_з_учнями

28. Повалій Л. В. Теоретичний аналіз поняття гуманних взаємин. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/4120/1/Povalii.pdf>
29. Процес формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку. URL: http://8ref.com/19/referat_196499.html
30. Психічні новоутворення дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://bilochka31.org.ua/pidgotovka-ditini-do-shkilnogo-zhittya/>
31. Психологічна характеристика дітей старшого дошкільного віку. URL: https://vuzlit.com/727564/psihologichna_harakteristika_starshogo_doshkilnogo_viku
32. Психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://psy.bobrodobro.ru/35439>
33. Процес формування гуманних відносин у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. URL: http://8ref.com/19/referat_196499.html
34. Рябошапка О. Педагогічні умови формування гуманних взаємин у дітей старшого дошкільного віку. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2016/1/32.pdf
35. Скрипник Н. І. Психолого-педагогічні засади виховання гуманних взаємостосунків у дітей старшого дошкільного віку : [монографія] / Н. І. Скрипник. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 153 с.
36. Словник. Глумачний словник. Портал української культури та мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=гуманізм>
37. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку у ЗДО. Навчальний посібник Національної академії педагогічних наук інституту проблем виховання URL: https://lib.iitta.gov.ua/711895/1/07_Соціалізація_Монографія_ALL.pdf
38. Специфіка формування взаємин між дітьми дошкільного віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009cwr-b0ab.docx.html>

39. Стили спілкування. URL: https://pidru4niki.com/15931106/pedagogika/stili_spilkuvannya
40. Стили спілкування, що пропонуються у сім'ї та навчальному закладі. URL: https://pidru4niki.com/1834071937088/psihologiya/stili_spilkuvannya_yaki_pronuyutsya_doroslimi_simyi_shkoli
41. Стиль педагогічного спілкування. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/3434/97/>
42. Теоретичні основи формування гуманних взаємин. URL: https://studwood.net/1682811/pedagogika/teoretichni_osnovi_formuvannya_gumanni_h_vzayemin_uchniv
43. Федорова М.А. Підготовка вихователів до формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку / М.А.Федорова // Pregraduálna príprava profesionálov v oblasti vzdelávania dospelých. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 18. mája 2018 na Katedre andragogiky, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove. – С. 48-59.
44. Федорович А. Виховання гуманних взаємин, як основа морального розвитку дітей старшого дошкільного віку. URL: https://dspu.edu.ua/sites/youngsc/AQGS/2013_6-2/pedagogy/171-177.pdf
45. «Формування гуманності як стрижнева завдання морального виховання сучасного дошкільника». URL: <https://alexus.com.ua/formuvannya-gumannosti-yak-strizhneva-zavdannya-moralnogo-vixovannya-suchasnogo-doshkilnika-stattya-po-temi/>
46. Характеристика дітей старшого дошкільного віку та їх мікросередовища. URL: <https://studfile.net/preview/5602027/page:2/>

